

DOEPAK

DuP_{AK} DoeP_{AK} POPPENSPE(E)LMUSEUMKRUIJELKRANTKRABEL DoeP_{AK} DuP_{AK}
Nr. 180

Des duivels prentenboek: een duivels genoeg

Zelf eens proberen? Weer zo'n leuke activiteit van het *Poppenspe(e)lmuseum*. In de *volkspoppenkast* worden vaste attributen gehanteerd, zoals de *knuppel* en de *mattenklopper*. Bij de *handpop* wordt het slagwapen tussen de beide handjes van de pop geklemd. Het hanteren van de knuppel varieert van een ritmisch bewerken van het achterhoofd van de tegenstander tot het prikken in diens buik. Op het poppentoneeltje zijn de meeste attributen veel te groot in verhouding tot de poppen, maar soms juist veel te klein, zoals het *galgje*. Dit draagt sterk bij aan het slapstickkarakter van het spel.

De galg komt in de *poppenkast* van veel Europese landen voor. *Jan Klaassen* – of een van zijn buitenlandse soortgenoten – heeft iemand vermoord en moet voor zijn misdaad hangen. De *beul* zet de galg op de *speelplank* en beveelt Jan zijn hoofd in de strop te steken. Deze doet net of hij niet begrijpt hoe het moet.

Hij steekt de punt van zijn muts onder, boven en naast de lus, maar niet erin. Ten slotte vraagt hij aan de gerechtsdienaar of deze het eens voor wil doen. De man steekt zijn hoofd in de strop, waarop Jan snel het touw aantrekt. Ziezo, de beul hangt!

De *duivel* is een bekende verschijning in het traditionele *volkspoppenspel*. Hij heeft een rode, bruine, zwarte of soms groene kop; geitensik; puntige oren; twee horens. De duivel zorgt voor menige griezelscène in de poppenkast en het *marionettentheater*, waaraan vuur, rook en bliksem te pas komen. De helle geest dient zich aan onder de naam Satan, Belzebul of *Lucifer*. Immer maakt hij het de hoofdpersoon lastig. Deze is echter altijd de duivel te slim af. Na een woest gevecht van knuppel tegen twee- of drietand treedt hij als overwinnaar naar voren. De oud-Hollandse Jan Klaassen is 'voor de duivel niet bang'.

Ga op reis door de wonderlijke wereld van het poppentheater op www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs en maak kans op een vrolijke poppenstrip. Op www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2 en www.poppenspelmuseum.nl is informatie te vinden over het museum, de thema-exposities en de collectie. Een *poppentheater-abc* geeft uitleg over tal van internationale poppentheatertechnieken, -attributen, -figuren en -personen.

Films: vimeo.com/27862356 of www.youtube.com/watch?v=T3OHWwHZmZE deel 1, deel 2, deel 3, deel 4 en deel 5. Hyperlinks: klik op de *vet* gezette woorden. Illustratie: *Elsje Zwart* © (2011). Tekst: *Otto van der Mieden* ©. Veel plezier. *Applaus!*

Doepak is hét Poppenspe(e)lmuseumcadeau. Doepak is gratis voor iedereen die de vragen van een Poppenspe(e)lspeurtocht goed beantwoord heeft. Verzamel alle afleveringen van de Doepakkruijmelkrant en -krabbels! Een dupák (spreek uit: *doepak*) is een stang- en trucpop. Het nummer met de dupák wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspoppentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegift opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truc die overeenkomt met het uittrekken en weer inkrimpen van de hals van de Dood van Pierlala in de poppenkast. Pierlala is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de dupák wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijzen van Pierlala's hals heel langzaam en onder doodsse stilte geschiedt, gaat het strekken en krimpen van de dupák razendsnel en met veel tumult. Dupák betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De stang waaraan de dupák hangt, gaat door het hoofd en het lijf en zit vast aan de houten heup. Het gat in het hoofd is wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de dupák is een touw vastgemaakt. De touwen gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhout. Door dit op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en veert weer op. Behalve springen kan de dupák ook om zijn as draaien; daarbij zwieren de armen wijd uit.

